

EL – LÂTİF

El-Lâtif, Allah ü zülcelâl'in 99 isminden -esmâ-ül hüsnâsından- biridir. En ince, en gizli işlerin bütün inceliklerini bilen, nasıl yapıldığına nüfuz edilemeyen en ince şeyleri yapan, ince ve sezilmez yollardan kullarına çeşitli faydalar ulaştıran, en gizli sırlara vâkıf olan, görünmeyen, bilinmeyen cümle sırları, gizlilikleri bilen, gören, duyan ve Yaratan Allah, Lâtif'tir.

Bir ayet-i kerîmede "Sözünüzü ister gizleyin, ister açığa vurun, bilin ki O, kalplerde ola her şeyi bilendir."¹ buyrulmuştur. İşte O, Lâtif olan Allah (c.c), Alîmdir, ilmi her şeyi kuşatmıştır, aynı zamanda da Lâtiftir, bütün kâinatta canlı cansız tüm varlıklarda, denizlerin diplerinde, göklerde, melekût âleminde, berzah âleminde, dünyamızda, cümle gezegenlerde velhasıl cümle varlıkta ve mahlûkattaki bütün gizlilikleri ve sırları, gözle görülmeyen, elle tutulmayan madde ve mânâya ait her şeyi hakkıyla bilen, görendir. Ve Allah Teâlâ öyle Lâtiftir ki, her şeyi bir şeye hazine yapmıştır, meselâ sedef dediğimiz deniz canlısını inciye, arıyı bala, tırtılı ipek hazinesi yaptığı gibi, insanoğlunun gönlünü de kendi marifetine hazine yapmıştır. Eğer bir gönülde marifet nuru inkişaf etmemişse, sahibi bal yapmaz, onun sadece iğnesi vardır, önüne geleni zehirler. El-Lâtif ismi şerifi ile Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerîm'de kendini şöyle tanıtır:

"Allah kullarına karşı lütfkârdır, dilediğine rızık verir. O çok güçlüdür, mutlak üstündür."²

"O'na gözler erişemez, O ise bütün gözleri görür. O, her şeyin inceliklerini bilir, her şeyden haberdirdir."³

Bu ve benzeri ayetlerde Cenab-ı Mevlâ pek çok isimleri gibi bu ismi şerifi ile de kendini tanıtıyor, Rahîm, Hakîm, Lâtif olduğunu bildiriyor ki, bu üç ismin birbiriyle orantısından bahsedilebilir. Allah'ın rahmetini tezahürlerini görüp Rahman ve Rahîm olduğunu tasdik ediyoruz fakat Lâtif esma-i ilahisi çok daha ince, sırlı bir merhamet, şefkat sergiliyor. Denebilir ki, maddeden ziyade manada, zahirden ziyade batında, beşerin göremeyeceği, sezemeyeceği, idrak edemeyeceği fakat yaşayıp uygulanacağı bir tecelli-i ilâhîdir El-Lâtif ismi.

Yumuşak, hoş, güzel, nazik sözcükleri ile ifadeye çalıştığımız anlamları da içine alır. Lâtif varlıklar, nuranî, melekî varlıklardır. Bir nimettir ki, Allah (c.c) rahmet-i ilâhî olarak Rahman ve Rahîm isimlerinden dolayı ihsan etmiştir.

İşte bu ihsan edilen nimetin içinde başka bir nimet var ki, bu görünmeyen, bilinmeyen yönü Lâtif isminin tezahürüdür denilebilir. Meselâ insana baktığımızda; insanın bir zahiri yönü var, el, ayak, dil, dudak, göz, kulak, iç organlar, beyin vs. bunların her biri ayrı ayrı nimet-i ilahi ki, O Yüce Yaratıcı'nın Rahman ve Rahîm olduğunu gösterir. Rahman ve Rahîm olan Yüce Allah her bir azamızı yerli yerince halk etmişe yararımıza arz etmiştir. İç veya dış organlarımızdan bazılarının eksik yaratılma durumunu tahayyül edecek olsak, o merhameti sonsuz, Rahman, Rahîm, Hakîm olan Mevlâ'nın karşısında başımız secdeden kalkmasa yeridir. O Lâtif olan Rabb'ül âlemin ki, bu görünen, bilinen nimetlerin içine bilinmeyen, görünmeyen, esrarlı, ayrı bir lütufla nüfuz etmiş. Şöyle ki; meselâ insanda kalb var, bazen olur insanın kalbinde çeşitli sebeplerin tesiri ile bir sıkışma, daralma olur. Yine değişik sebeplerle kalbde bir ferahlama, huzur, sükûn hatta haz alma diye ifade ettiğimiz durum zuhur eder. İşte kalb bir nimettir fakat o kalbdeki rahatın, huzurun, hazların verilmesi ikinci bir nimet, rahmettir ki, bu durum hissedilir, fakat nasıl bir şey olduğu kimse tarafından bilinmez. Aynen havanın mevcudiyetini hissedip göremediğimiz, nasıl bir varlık olduğunu idrak edemediğimiz gibi. İşte bu sırlı varlığı yaratan Lâtif olan Allah'tır. En ince, an hassas, en gizli, tılsımlı varlıkları yaratmada, bu varlıkların durumlarını bilip görmede Lâtif esmâ-i ilâhîsinin hususi yeri büyüktür. Bütün hislerimizle aldığımız hazlar, lezzetler, çoğu kere biz farkında olmadan vücudumuza girip pek çok yararlar sağlayan gizli, ince, hassas lütuflar, o merhameti engin, lütfu bol Kerîm'in ve Hakîm olan, Lâtif olan Yüce Mevlâ'nın tecellileridir.

¹ Mülk:13

² Şûra:19

³ En'am:103

Manevî yönden baktığımızda yine görüyoruz ki, bilinen güzelliklerin, haber verilen ecir ve sevapların yanı sıra fark edilmeyen, hesapta olmayan, gizli hazineler misali hayrın içinde gizli hayırlar, ihsan içinde ihsanlar, müjdenin içinde ayrı müjdeler, nimet içinde ayrı nimetler müjdeleniyor.

Aşağıdaki ayet-i kerîmelerde cennetin keyfiyeti hakkında şöyle buyrulmuş:

"Aralarında altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canlarının istediği ve gözlerin hoşlandığı her şey vardır. Siz orada sürekli olarak kalacaksınız."

"İşte yaptıklarınıza karşılık, size miras verilen cennet budur."

"Orada sizin için bol bol meyveler vardır, onlardan yersiniz." ⁴

"Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez!" ⁵

İşte, tahayyül dışı güzellikleri yaratan ve keyfiyetini bilen Lâtif olan Allah'tır.

"Belki hoşunuza gitmeyen bir şey sizin için hayırlı olabilir. Belki hoşunuza giden bir şey de sizin için kötü olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz." ⁶

Evet, bu ve benzeri ayetlerden de anlaşılıyor ki, şer gibi görüne hadiselere özünde hayır vardır. İşte o güzelliği, o hayrı, o huzur kaynağını yaratan, gören, bilen Allah, Lâtif'tir.

O Lâtif ismi ilahisi ki, maddede ve mânâda rolü çok büyüktür. Ameller kalıp ise, ona ruhunu bahşeden, o amel vasıtası ile huzur, sükûn, zevk, sefa icad eden, var eden, Lâtif isminin tecellisidir denebilir. İnsan cennetvari yerlere gitse ve zevk almasa, çok leziz yemekler yese ve tat almasa bunlar neye yarardı? Bu ve benzeri nimetler zahiren birer nimet-i ilâhî olmakla beraber bu nimetlerin içinde görülmeyen, bilinmeyen ayrı bir nimet vardır ki, Lâtif ismi şerifin tecellisi ile o nimetlerden tat, haz, huzur, sükûn gibi nimetler zuhura geliyor. Maneviyatta da yapılan ibadet-i taat, pek çok hayırlara, menfaatlara, ecir ve sevaplara sebebiyet vereceğinden bunların icrası bir rahmet-i ilâhîdir. Çünkü insanın ahiret hayatı biiznillah kendi ameline göredir.

"Doğrusu insana çalışmasından başka bir şey yoktur."

"Şüphesiz çalışması da yakında görülecektir."

"Sonra ona karşılığı tam olarak verilecektir." ⁷

Öyleyse her bir emir, Allah'ın rızasına vesile olan her amelin bildirilmesi bir ihsan-ı ilâhî olmakla, bunların icrasının nasip oluşu da ayrı bir lütf-u Rahmanidir. Hep bu güzelliklerde Allah'ın Rahman ve Rahîm isimlerini görüyoruz. Bir de bu güzelliklerin görülmeyen fakat kısmen sezilen yönü ise bu amellerden haz almak, huzur bulmak, Rabb'ül âlemin'e karşı engin sevgi, saygı hisleriyle dolup taşmaktır ki, işte nimetin içinde ayrı bir nimettir. El-Lâtif ismi ilahisinin tecellisidir ki, zerrelere küre, damlaları derya durumuna getirir.

Kula düşen bu sırrı yakalamanın gayreti içinde olmaktır. Rahman olan Mevlâ'nın rahmet tecellilerin kıymeti bilinip gereğince âmil olmaya gayret edilirse, ümit edilir ki, ikinci bir tecelli olarak el-Lâtif isminin tecellisine de mazhar eder de, muhabbet ve haşyet hisleri inkişaf eder. O Allah ki Lâtif ismi şerifinin muktezası olarak, insanın fihristini bir hücreye sığdırmıştır. O ancak mikroskoplarla görülebilen hücrede koskoca insanın madde ve mânâ adına bütün ahvali programlanıp, zahirî özelliklerinden, hâli, karakteri, ömrü ve ırsî özelliklerine kadar her şeyi o gözle görülemeyen mahlûkta cem olmuş ki; işte gizlinin gizlisi en ince, hassas ne varsa Yüce Yaratıcı Kâdir-i Mutlak olan Allah'ın Lâtif ismi şerifinin tecellisi olup, Hak Teâlâ tarafından bilinir, görülür. O'ndan asla hiçbir şey gizli kalmaz. Yaratan O Allah ki, muhakkak yarattığının en ince, en gizli sırları O'na aşikârdır.

"O, gözlerin hain bakışlarını ve göğüslerin gizlediğini bilir." ⁸

"Göklerde ve yerde bulunanları bilir, gizlediklerinizi ve açığa vurduklarınızı da bilir. Allah göğüslerin özünü bilendir." ⁹

Bu mânâyâ işaret eden benzer ayetler pek çoktur. İşte O Allah ki, bütün sırları, gizlilikleri, incelikleri, Lâtif ismi ile yaratır, bilir, duyar, haberdar olur. İnsan ruh ve beden

⁴ Zuhruf:71-73

⁵ Secde:17

⁶ Bakara:216

⁷ Necm:39-41

⁸ Mümin:19

⁹ Teğabün:4

dediğimiz iki varlığın birleşmesi ile hayat bulmuştur. Beden adeta ruhun kılıfı, ruhu içinde barındıran bir kalıptan ibarettir. Ruh, kalıbından çıkıp ayrıldığı zaman, beden, ceset denilen işe yaramaz bir duruma düşüyor. Ceset gözle görülen bir varlık olmasına rağmen, ruh görülmediği gibi, onun keyfiyeti de bilinmiyor.

“Bir zaman Rabbin meleklere demişti ki: Ben kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan bir insan yaratacağım!”

“Ben onun yaratılışını tamamladığım ve ona ruhumdan üflediğim zaman, hemen ona secdeye kapanın!”¹⁰

Bu ayetten ruhun, Mevlâ'nın özel bir mahlûku olduğunu öğreniyoruz, hiç kimse ruhun durumunu, keyfiyetini bilemez, ruh ancak eserleriyle bilinir. Şöyle ki, cismi hareket ettiren hisler, yetenekler, akıl, idrak, mantık, muhakeme gücü, görme, duyma hareket etme, konuşma, öğrenme, bilme vs. işte bunlar ruhun varlığının nişanları olup kalıptaki ruhun muazzam bir varlık olduğuna delâlet ederler. İşte bu kalıbı idare eden, ruhu yaratan Yüce Mevlâ, bedenine içine gizlediği ruhun keyfiyetini, durumunu yalnız kendisi bilir. Bu bilme, vakıf olma, en gizli durumlardan haberdar olma, ancak ve ancak Lâtif ismi şerifinin tecellileri ile. Evet, Allah Lâtiftir, bilinmez; Zat-ı şerifleri hakkında düşünüp yorum yapmayı yasaklamıştır. İhlâs Suresinde adeta kimliğini bildirircesine haber verip 'Ehad' 'Birdir' derken; 'hiçbir şeye benzemez' diyerek sureyi noktalamıştır. Lâtif olan Mevlâ, ruh gibi, nur gibi, enerji, güç, hisler, irade gibi eserlerde mevcudiyetleri hissedilen fakat kendileri görülemeyen birçok varlıklar yaratmıştır ki; onları -izin verdikleri müstesna- Allah'tan başka gören, bilen asla yoktur. Ancak O Lâtiftir ki, yarattığını bilen ve durumlarından haberdar olandır.

Nebatata baktığımızda görüyoruz ki; adeta onun da cisminin altında ruh var. Nebatatta ruh olmazsa da, kendine has bir enerjisi var ki, o kalıbı ayakta tutuyor. O da kendine has gıdasını topraktan, havadan sudan alarak büyüyor. Hep bunlar nasıl oluyor? Bir çekirdekte koskoca ağacın projesi çizilmiş, keyfiyeti belirlenmiş. Bu esrarengiz olaylar nasıl meydana geliyor? İşte bu ve benzeri baş döndürücü sırlı olaylar ancak ve ancak Lâtif olan Allah tarafından bilinir, görülür.

Diğer bir husus bir nimetin içinde başka nimetlerin mevcut olmasıdır. Mesela bir ağaç ki yemyeşil yaprakların, meyvelerin yanı sıra alev alev yanıyor. Diğer bir husus da o nimetlerin çeşitli durumlara girmesi. O nebatatın içinde mevcut olan sır ki, bütün bilginler bir araya gelse asla anlayamazlar, bu tılsımları çözemezler. Otun içindeki sütü, sütün içindeki enerjiyi ve yine o otun ete, yağa, kana, posaya, vs. dönüşmesi ve insan vücudunda enerji, kuvvet gibi pek çok şekillere, durumlara girmesi ki, bu baş döndürücü sırların inceliklerine ancak Lâtif olan Yüce Mevlâ vakıftır.

Mesela benzin, mazot, gaz gibi akaryakıt adı verilen nimetler görüntü itibariyle suya benzemesine rağmen, bakıyoruz ki o su benzeri madde, ateş oluyor ve ayrıca tonlarca ağırlığı çekebilecek güce sahip oluyor. Evet, gökyüzünde tonlarca ağırlıkta uçakları taşıyan, yeryüzünde yine tonlarca ağırlıkta vasıtaları taşıyan bu enerji nasıl bir şeydir? Ne görülür, ne idrak edilir, fakat mevcudiyeti eserleriyle ispatlanmıştır. Görülmezleri gören, bilinmezleri hakkıyla bilen, haberdar olan ancak Lâtif olan Allah'tır.

Mesela cereyan dediğimiz akım ki, o da zahirde ne görülür ne de bilinir, fakat mevcudiyetini eserlerinde görüp şahid oluyoruz ki, canlıya değdiğinde onu yakıyor, diğer tarafta pek çok faydaları olduğu muhakkak. İşte bu muhteşem sırrı bilen, inceliklerine nüfuz eden ancak Lâtif olan Allah'tır.

“Ey yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa yine de Allah onu (karşına) getirir. Şüphesiz Allah Lâtifdir, Habîrdir.”¹¹

“Allah'ın geceyi gündüze, gündüzü de geceye kattığını, güneşi ve ayı buyruğu altına aldığını görmedin mi? Bunların her biri belirli bir süreye doğru akıp gitmektedir. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır”¹²

¹⁰ Hicr:28-29

¹¹ Lokman:16

¹² Lokman:29

“Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah’ın katındadır. Yağmuru O indirir. Rahimlerde bulunanı O bilir. Hiç kimse, yarın ne kazanacağını bilmez ve hiç kimse nerede öleceğini bilmez. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.”¹³

Bu ve benzeri birçok ayetlerde Yüce Allah kendini isimleri ile sıfatlarıyla tanıtır ilan eder ki, sonunda insanoğlu mazeret beyan etmesin. Allah Âlimdir, Habîrdir, Şehiddir, Basîrdir, Semidir ve Lâtiftir ki, hiçbir şey O’na gizli kapalı değildir.

Son olarak deriz ki, ihlâsını kuvvetlendirip, ihsan şuurunu yakalamalı. Yaratan O’dur, idare eden o Kadir-i Mutlak’tır. Kula düşen ise, bu Yüce Rabbine karşı çok saygılı, edepli olup, kulluk vazifesini seve seve, cana minnet bilerek yapmaktır. Ve diğer isimlerde olduğu gibi bu ismin tecellisine mazhar olmak için Rabbine niyazını arttırmak ve bu hususta cehd ü gayret etmektir. Lâtif ism-i ilâhîsi baştan beri anlatmaya çalıştığımız gibi Mevlâ’nın en ince, gizli işleri, durumları bilen olmakla beraber, en gizli sezilmez yollardan kullarına ihsanlarda bulunup çok çeşitli faydalar ulaştıran anlamlarına geldiğine göre; kul da üzerine düşen vazifelerinde en faydalıyı yapmaya, gizlilikleri okuyarak, dinleyerek, tefekkür ederek, kısmen de olsa vakıf olup yararlanmaya ve en gizli sırlarının, niyetlerinin, taleplerinin, zanlarının en güzel ve faydalı şeyler olmasına dikkat etmelidir. Zahirinin intizamına dikkat ettiği gibi, hatta daha da ciddi bir şekilde batınının intizamlı olmasına itina göstermeli ve aşikârda güzel olması gereken durumlarda en güzel amelleri sergilemeye çalışırken; en gizli, kimsenin vakıf olamadığı yönlerde de gizliden gizliye güzellikler, hayırlar yapmalı. Bu gizli güzellikleri ancak ve ancak Lâtif olan Mevlâ bilir ki, işte daha çok bu durumda Lâtif isminin tecellisi kuvvet bulur kul üzerinde. Dileriz, Mevlâ bu isminin tecellisine mazhar kılsın.

---

¹³ Lokman:34